

וכל זה נפעל ע"י מעשינו ועבודתינו בכל הענינים האמורים לעיל, ובמיוחד - ע"י כללות הענין דאהבת ישראל ואחדות ישראל, שע"י נפעל הענין דשלימות העם, שלימות התורה, ושלימות הארץ, ובתכלית השלימות - בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

* * *

כא. בהמשך להמדובר לעיל (ס"י) אודות הענין דחיבור נגלה דתורה ביחד עם פנימיות התורה (שזהו חידושו של בעל יום ההולדת) - יתבאר עתה ענין כנגלה דתורה, בקשר להמחזר לעיל (ס"א) ששנה זו היא שנת המאה להתחלת הנשיאות דכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע [כי שנת הקכ"ג היא - ליום הולדתו, ושנת המאה היא - להתחלת נשיאותו] לאחר הסתלקותו של אביו כ"ק אדמו"ר מהר"ש - , וז"ח השמש ובא השמש" - בשנת תרמ"ג. והנה, כנוגע לזמן התחלת הנשיאות בשנת תרמ"ג - ישנו ענין הדורש ביאור:

במבוא לקונטרס „חנוך לנער" (הצוואה הראשונה דבעל יום ההולדת) הוכאו ראשי פרקים מתולדות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב, שנכתבו ע"י בנו כ"ק מו"ח אדמו"ר. ושם (ע' 12): „תרנ"ד. התחל מערבית ליל ר"ה תרנ"ד קבע מקום תפלתו בביהכ"נ במקום שהתפלל כ"ק אביו אדמו"ר מהר"ש - עד אז התפלל במקומו המיוחד לו בביהכ"נ עוד כחיי אביו".

ועפ"ז נמצא (לכאורה) שהתחלת הנשיאות היתה בשנת תרנ"ד (כי רק בשנת תרנ"ד קבע מקום תפלתו „במקום שהתפלל כ"ק אביו אדמו"ר מהר"ש", כלומר, שהוא ה„ממלא מקום" דכ"ק אביו) - ולא בשנת תרמ"ג?

ומאחר שזוהי שאלה בענין הכי עיקרי, ענין הנוגע למעשה בפועל וכו' וכו' - הרי פשוט שלכל לראש צריכים לחפש זאת בהלכה - בהלכות מלכים (כי ה„נשיא" דנדר"ד הוא „מלך" שסימנו וגדרו - ע"פ מ"ש במשנה (הוריות י, א): „איזהו נשיא זה מלך . . שאין על גביו אלא ה' אלקיו", ולא - להבדיל - בשר ודם המבטיח לו שכסף וזהב ירבה לו, כבוד, וחמישים איש רצים לפניו וכו', כפי שעשה אדוניהו (מלכים א' א, ה)).

והנה, הלכות מלכים לא הובאו ב„שולחן ערוך" (לא בשו"ע הב"י, ולא בשו"ע אדמו"ר הזקן), כי אם בספר „יד החזקה" להרמב"ם (שענינו „הלכות הלכות"), בסיום וחזרתם שלו - „הלכות מלכים (ומלחמותיהם)". ולכן, צריכים לחפש זאת בהלכות מלכים להרמב"ם.

כב. בהלכות מלכים (פ"א ה"ז) כותב הרמב"ם: „כשמעמידים המלך מושחין אותו בשמן המשחה" [מלכי בית דוד - בשמן המשחה, משא"כ מלכי ישראל - בשמן אפרסמון (שם ה"י)]. ובסיום הפרק (ה"ב): „ואין מושחין מלך בן מלך, אלא אם כן היתה שם מחלוקת או מלחמה מושחין אותו כדי לסלק המחלוקת, לפיכך משחו שלמה מפני אדוני, ויואש מפני עתלי, ומשחו יהואחז מפני יהויקים אחיו".

בלתי מוגה

ומובן, שמה ש"אין מושחין מלך בן מלך" (כאשר אין ענין של מחלוקת כו') אין זה חסרון ח"ו במלכותו, כלומר שחסר במלכותו איזה ענין הנפעל ע"י משיחה - כי בהיותו „מלך בן מלך" אינו זקוק לענין של משיחה, לפי שמשחתו של אביו פועלת גם בנוגע אליו. וכמ"ש הרמב"ם (שם ה"ז), „ומאחר שמושחין את המלך הרי זה זוכה לו ולבניו עד עולם", היינו, שמשחת המלך (הראשון) מועילה „לו ולבניו עד עולם", כאילו שהם עצמם נמשחו, כי „המלכות ירושה כו'", וע"ד שמשחת המלך (הראשון) היא בהתחלת מלכותו לבד, והיא „פעולה נמשכת" על משך כל ימי חייו - כמו כן הרי זה ביחס „לבניו עד עולם". ויומתק ע"פ המדובר כמ"פ שהיורש הוא במקום המוריש ממש.

אמנם, כל זה הוא רק כאשר אין שום ערעור (וכיור"ב) על מלכותו. משא"כ כאשר „היתה שם מחלוקת או מלחמה" - אזי אין מספיק משיחת אביו, אלא צריך משיחה בעצמו.

כג. והנה, בנוגע למשיחת המלך כאשר „היתה שם מחלוקת כו'" - יש לחקור מהו הגדר דמשיחה זו: האם משיחה זו פועלת את ענין המלוכה, או שהמשיחה מבררת ומגלה שהוא מלך עוד מקודם לכן, בהיותו יורשו של אביו המלך.

ונפק"מ בנוגע לענין של הלכה בפועל: מלך שחטא מביא קרבן מיוחד (ולא כקרבן הדיוט). וענין זה תלוי בשעת החטא, כלומר, אם בשעת החטא ה' מלך אזי מביא קרבן של מלך, משא"כ אם חטא קודם שנתמנה למלך, הנה גם אם נודע לו (ומביא הקרבן) לאחר שנתמנה למלך, מביא קרבן הדיוט (רמב"ם סוף ה' שגגות). ועפ"ז - יש נפק"מ בנוגע לפועל כאשר חטא לאחר שמת אביו, קודם המשיחה: אם נאמר שהמשיחה ערשה אותו למלך, אזי קרבנו קרבן הדיוט (כי החטא ה' קודם שנמשח), ואם נאמר שהמשיחה רק מבררת ומגלה שהוא מלך מקודם לכן, אזי קרבנו קרבן של מלך, כי איגלאי מילתא למפרע שבשעת החטא ה' מלך.

ובנוגע לעניננו: כאשר אדמו"ר מהורש"ב קיבל את הנשיאות, ה' אז גם אחיו הגדול ממנו (ובפרט ע"פ הידוע שאדמו"ר מהורש"ב ה' מפליא בגדלותו של אחיו כו'), ובאופן כזה - יש צורך בענין של משיחה, למרות היותו „מלך בן מלך".

ועפ"ז - אם נאמר שהמשיחה פועלת את ענין המלכות, יש מקום לומר שהתחלת הנשיאות היתה בשנת תרנ"ד, כאשר „קבע מקום תפלתו בביהכנ"ס במקום שהתפלל כ"ק אביו אדמו"ר מהר"ש", שזהו ע"ד ובדוגמת ענין המשיחה, כי המלך „אין יושבין על כסאו" (הל' מלכים רפ"ב); ואם נאמר שהמשיחה היא רק ענין של בירור - אזי התחלת הנשיאות היא בשנת תרמ"ג, מיד לאחר הסתלקות כ"ק אביו.

בלתי מוגה

כד. והנה, לכאורה יש להביא הוכחה שהמשיחה פועלת את הדבר - מדברי הרמב"ם בנוגע למשיחת כהן גדול*: בהל' כלי המקדש (פ"ד הי"ג) כתב הרמב"ם: „וממנין כהן גדול הוא ראש לכל הכהנים, ומושחך אותו בשמן המשחה, ומלבישין אותו בגדי כהונה גדולה. . ואם אין שם שמן המשחה מרבין אותו בבגדי כהונה גדולה בלבד. . כיצד מרבין אותו בבגדים, לובש שמונה בגדים ופרשטן וחוזר ולובשן למחר, שבעת ימים יום אחר יום. . וכשם שרבו בגדים ז' כך משיחה בשמן שבעה, יום אחר יום. ואם עבד קודם שיתרבה בבגדים כל שבעה, או קודם שימשח כל שבעה, עבודתו כשרה, הואיל ונתרבה או נמשח פעם אחת נעשה כהן גדול לכל דבר”.

זאת אומרת: כאשר „נמשח פעם אחת” אזי עבודתו כשרה אע"פ שלא נמשח „כל שבעה” - כי ע"י המשיחה דפעם אחת „נעשה כהן גדול לכל דבר”; אבל קודם שנמשח פעם אחת - אין עבודתו כשרה, לפי שעדיין אינו כהן גדול. ומזה מובן שפעולת המשיחה עושה אותו לכה"ג, ולכן לא שייך לומר שאיגלאי מילתא למפרע שהוא כה"ג מקודם לכן (קודם המשיחה), כי רק ע"י המשיחה נעשה כה"ג, ולפיכך אם עבד קודם שנמשח (פעם אחת), אין עבודתו כשרה. ומזה מובן גם בנוגע למשיחת מלך (ובפרט שהרמב"ם שם (פ"א ה"ז) מביא משיחת שניהם - כה"ג ומלך - בחדא מחתא, וגם בנוגע לקרבנות (סוף הל' שגגות) מביאם בחדא מחתא] - שפעולת המשיחה עושה אותו למלך, ולכן הרי זה שייך רק מכאן ולהבא, ולא בנוגע למפרע.

כה. אמנם, כל השקו"ט הנ"ל - אם משיחת המלך פועלת את ענין המלוכה, כמו משיחת כה"ג (מכאן ולהבא), או שהיא ענין של בירור בלבד (גם למפרע) - אין לה מקום לשיטת הרמב"ם. דהנה, אודות הטעם ש„מלך בן מלך” צריך משיחה כאשר „היתה שם מחלוקת כו'”, כתב הרמב"ם (הל' מלכים ספ"א) שזהו „כדי לסלק המחלוקת”, כלומר, שצורך המשיחה אינו כדי לעשותו מלך, שהרי לולי המחלוקת לא הי' צריך למשיחה, כי אם בשביל ענין צדדי - „כדי לסלק המחלוקת”.

ומזה מובן גם בנוגע לנשיאותו של אדמו"ר מהורש"ב: גם אם נאמר שענין המשיחה הי' בשנת תרנ"ד, אעפ"כ, התחלת הנשיאות היתה בשנת תרמ"ג, מיד לאחרי הסתלקות אביו, מכיון שמשיחת מלך בן מלך אינה כדי לעשותו למלך, כי אם כדי לבטל ענין צדדי, כנ"ל.

כו. מאמר המוסגר: ענין זה - שצורך המשיחה כאשר ישנה מחלוקת הוא בשביל ענין צדדי - כתב הרמב"ם גם בהל' כלי המקדש (פ"א הי"א). אבל שם כתב ב' טעמים בדבר: „כדי לסלק המחלוקת, ולהודיע לכל שזהו מלך לבדו”, משא"כ בהל' מלכים (שם) כתב רק הטעם „כדי לסלק המחלוקת”. ולכאורה, הרי זה דבר תמוה: בהל' כלי המקדש מדובר אודות עשיית

 (*) להעיר - שהנשיאים דנדו"ד הם גם כהנים גדולים (ולא רק מלכים), כי הי' עיקר בנשיאותם „בהעלותך את הנרות” - נש"י, ותפלה בעד כו', ועד לעורר „רחמיך וסולח לעדת ישרון”. - ולהעיר ממלכי חשמונאי הכשרים. ונשיא הא' - משה - הי' מלך וכה"ג.

שמן המשחה, ובדרך אגב מביא כבר את הדין ש"אין מושחין מלך בן מלך", שזהו דין שמקומו העיקרי הוא בהלכות מלכים. ואעפ"כ – בהל' כלי המקדש מבואר שהמשיחה היא,,כדי לסלק המחלוקת ולהודיע לכל שזהו מלך לבדו", ואילו בהל' מלכים (שזהו המקום העיקרי ששם צריכים לבאר את הדינים הקשורים עם משיחת המלך) מובא רק שהמשיחה היא,,כדי לסלק המחלוקת", ולא הובא הענין הנוסף שבזה – ,,להודיע לכל שזהו מלך לבדו".

ודוחק לתרץ שהרמב"ם סומך על מה שביאר בהל' כלי המקדש ולכן אינו חוזר על זה פעם נוספת בהל' מלכים (כמבואר בכללי הרמב"ם) – כי בנדו"ד חוזר הרמב"ם פעם נוספת על כו"כ פרטים, וא"כ, ה"י צריך לכתוב גם פרט זה (המכיל תיבות ספורות בלבד): ,,להודיע לכל שזהו מלך לבדו", ובפרט שזהו ענין עיקרי ביותר בכללות ענין המלוכה – שהעם ידע ויכיר שהוא המלך, כי לולי זאת לא שייך כללות ענין המלוכה (שהרי לא מספיק מה שהוא בעצמו יודע שהוא מלך).

וכמובן ממ"ש הרמב"ם (הל' מלכים שם ה"ו),,,אין מעמידין מלך... לא קצב ולא ספר וכו' לא מפני שהן פסולין אלא הואיל ואומנותן נקלה, העם מזולזין בהן לעולם", שהגישה והיחס של העם אל המלך היא ענין עיקרי ביותר בכללות ענין המלוכה.

ועפ"ז – ה"י הרמב"ם צריך לומר (גם) בהל' מלכים שהמשיחה היא,,להודיע לכל שזהו מלך לבדו". ומאחר שהרמב"ם לא כתב זאת בהל' מלכים, משמע, שפרט זה נוגע בעיקר בהלכות (כלי המקדש) שמן המשחה, משא"כ בהל' מלכים. ואכ"מ.

כז. ויש להוסיף בזה עוד ענין:

אפילו לאותן הדעות שמשיחת המלך היא (לא בשביל ענין צדדי, אלא) כדי לעשותו למלך, כי עצם העובדה שישנה אפשרות לערעור ומחלוקת מוכיחה שחסר אצלו בענין המלוכה (ראה רש"י כריתות ה, ב), ולכן צריך למשיחה שע"ז נפעל ענין המלוכה בשלימות – הרי בנדו"ד ה"י כבר ענין דוגמת ענין המשיחה תיכף ומיד בשנת תרמ"ג, כדלקמן.

ובהקדים:

כאשר מדובר אודות משיחת כה"ג או מלך ככל גדרי ההלכה שבדבר – אזי בהכרח שתה"י משיחה בפועל (בשמן המשחה או בשמן אפרסמון), ואין אפשרות להחליף ולפעול זאת ע"י ענינים אחרים (רוחניים או גשמיים). אבל ענין המשיחה בנוגע לנשיאות (דוגמת מלוכה) בזמן הזה – אינה משיחה כפשוטה בשמן, אפילו לא בשמן אפרסמון, והרא"י – שלא מצינו זאת לא אצל ריש גלותא בבבל, ולא אצל רבינו הקדוש*. וצע"ג בנוגע למלכים ונשיאים בזמן בית שני.

(*) לא אישתמיט בשום מקום לומר שמשחו את רבינו הקדוש (ונשיאים שלפניו). ועוד: באם משוהו (או כיו"ב) – אין מקום לשאלתו,,אני מהו כו'" (הוריות יא, רע"ב).

וענין המשיחה בנוגע לנשיאות בזמן הזה היא - הנהגת הנשיאות בפועל, וקבלתה ע"י העם.

וע"ד ההלכה: „כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן, מכאן ואילך עבודתן מחנכתן” (שבועות טו, א. רמב"ם הל' כלי המקדש פ"א הי"ב).

ו„עבודתן” בנוגע לנשיאות כבנדר"ד היא - אמירת דא"ח (לא חזרת דא"ח, אלא אמירת דא"ח) ברבים. ואדרבה: בזה מתבטא עיקר ענין הנשיאות, ובלשון הרמב"ם (הל' מלכים ספ"ד): „להרים דת האמת. . להלחם מלחמות ה' . לעשות משפט. . ויצא לפנינו ונלחם את מלחמותינו” (כולל מלחמת היצר).

ובנוגע לאמירת דא"ח ברבים ע"י אדמו"ר מהורש"ב - הרי ידוע (קונטרס חנוך לנער ע' 11) שהמאמר הראשון שאמר אדמו"ר מהורש"ב ברבים הי' - בשנת תרמ"ג, ביום ב' דחג הסוכות, כלומר, בתוך שבועת הימים להסתלקות אביו אדמו"ר מהר"ש בי"ג תשרי (ומובן שע"י היו"ט דסוכות התבטל הענין הבלתי־רצוי הקשור עם ה„שבעה”, אבל בודאי ישנם ענינים למעליותא הקשורים עם שבועת ימים הראשונים כו').

ונוסף לזה: התחלת המאמר הראשון היתה - „כתר יתנו לך”, והרי „כתר” הוא ענין הכי עיקרי בענין המלוכה*.

[ואע"פ ש„כתר יתנו לך” קאי על הקב"ה - הרי ידוע מארז"ל (ויק"ר פכ"ד, ח) „משל לבני מדינה שעשו ג' עטרות למלך, מה עשה המלך, נתן בראשו אחת ושתיים בראשם של בניו”, ומבואר בחסידות בכ"מ (וגם בדרושי אדמו"ר מהורש"ב) שגם הכתר שנתן בראשו („כתר יתנו לך”) קשור עם ב' הכתרים שנתן בראשם של בניו. ומה גם שהכתר נפעל ע"י בני המדינה.

ונוסף לזה: כללות הענין ד„כתר יתנו לך” (הכתרת הקב"ה למלך) נפעל בראש השנה - „תמליכוני עליכם”. והרי הענין דר"ה הוא בחי' ה„ראש” ביחס לענין הזמן (ראש השנה), ודוגמתו בבניי - נשיא הדור, שהוא ה„ראש” דבניי].

ולהעיר - שגם הזמן דאמירת המאמר (יום ב' דחגה"ס) קשור עם ענין המלוכה, כי בחגה"ס היתה חנוכת ביהמ"ק ע"י שלמה המלך.

ועפ"ז מובן שהתחלת הנשיאות היתה כבר בשנת תרמ"ג - שהרי אז כבר נהג נשיאותו בפועל בנוגע לאמירת דא"ח ברבים.

ומה שקביעות מקום התפלה „במקום שהתפלל כ"ק אביו אדמו"ר מהר"ש” היתה רק בשנת תרנ"ד - אזי יחשוב כל א' לעצמו מהו התירוץ בזהו.

ויש לומר קרוב לודאי שטעם הדבר הי' מפני כבודו של אחיו הגדול כו', ומה גם שכבר הי' עיקר ענין הנשיאות ע"י אמירת דא"ח ברבים - הפצת מעינותיו חוצה. אבל לאחר שיעברו יותר מעשר שנים - הנה נוסף על מה שאז

 (* ראה אסתר ו, ח: „ויבאו לבוש מלכות גר' ואשר ניתן כתר מלכות בראשר”, ובפועל - לא ניתן כתר המלכות (שם, יא). וראה רמב"ם הל' מלכים פ"ב ה"ה. ועוד.

נסע אחיו כו', לא הי' אפשר עוד לדחות את קבלת הנשיאות גם בענינים שאינם עיקריים כ"כ (כקביעות מקום התפלה וכיו"ב) לזמן מאוחר יותר.

כח. ויה"ר אשר בעמדנו בשנת המאה להתחלת הנשיאות דבעל יום ההולדת - יוסיף כאו"א בכל עניניו של בעל יום ההולדת, ובאופן של שלימות, בהתאם לגודל העילוי דמספר מאה - „כללא דכולא“.

ובכללות - הוספה בהפצת המעיינות חוצה, ובמיוחד - לימוד התורה, נגלה דתורה ותורת החסידות (כולל תורתו של בעל יום ההולדת) ביחד, ובהקדמת עבודת התפלה (בדוגמת הקדמת ברכת התורה), כלומר, נוסף על לימוד תורת החסידות כחלק מהענין דלימוד התורה, צריך להיות גם הענין דעבודת התפלה, כתוצאה מלימוד תורת החסידות. ובפרט שהענין ד„כתר יתנו לך“ קשור עם עבודת התפלה - כי הכתר של הקב"ה נעשה מתפלותיהן של ישראל, ע"י הסיוע של המלאכים, דגפיף להון ומנשק להון כו'.

וע"י כללות הענין דהפצת המעיינות חוצה זוכים לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, כי כאשר יפוצו מעינותיך חוצה אזי קא אתי מר דא מלכא משיחא, במהרה בימינו ממש.

* * *

כט. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה ויה' פקד את שרה.

* * *

ל. נהוג ללמוד ענין בפרשת השבוע עם פרש"י, ולבאר את הדרוש ביאור בפירוש רש"י, ונוסף לזה - לבאר ענין הדרוש ביאור בפשטות הכתובים שרש"י אינו מבאר, כמדובר כמ"פ שענינו של רש"י לבאר את כל הענינים הדורשים ביאור בפשוטו של מקרא, ולכן, כאשר ישנו ענין מוקשה בפשטות הכתובים ורש"י אינו מתעכב על זה - הרי בהכרח לומר א' מב' האופנים: או שאין זו קושיא מעיקרא, או שקושיא זו נתבארה ע"פ דברי רש"י לפנ"ז (משא"כ בנוגע לדברי רש"י לאח"ז שהבן חמש למקרא לא למד עדיין, ויתירה מזו: איך להסתמך אפילו על המבואר בפסוק מפורש (לא רק בפירוש רש"י) שלא למד עדיין הבן חמש למקרא, אלא אם כן מביאו רש"י בפירושו), כדלקמן. בנוגע לביאור בפירוש רש"י בפרשתנו - הנה בהמשך למאמר שהתחלתו היתה בפסוק „ויה' פקד את שרה“ (פרשתנו כא. א), נתעכב גם על דברי רש"י בפסוק זה:

רש"י מעתיק את התיבות „ויה' פקד את שרה וגו'“, ומפרש: „סמך פרשה זו ללמדך שכל המבקש רחמים על חבריו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחילה, שנאמר ויתפלל וגו' וסמך לי' וה' פקד את שרה, שפקדה כבר קודם שרפא את אבימלך“.

וצריך להבין:

בלתי מוגה

בתו"א דפרשתנו מוכא מאמר הזהר עה"פ ואברהם זקן בא בימים,, באיננו יומין עילאין כו", כלומר, שכל הימים צריכים להיות בשלימותם. ועפ"ז נשאלת השאלה: מה עושים עם אותם ימים שבהם היו במעמד ומצב בלתי רצוי (בדוגמת מצבה של שרה בבית פרעה ובבית אבימלך)?!

והתשובה לדבר: כאשר עוסקים בהשפעה על הזולת באופן של אהבת ישראל ואחדות ישראל, ופועלים על זה שנמצא במעמד ומצב בלתי רצוי ומעמידים אותו בקרן אורה - הנה מכיון שמדתו של הקב"ה היא,, מדה כנגד מדה", מתנהג הקב"ה עמו באופן כזה, ועי"ז הרי הוא מתקן ומשלים את כל עניני העבר. ובלשון חז"ל: אתה החיית את נפש העני כו'. ובפרט שכללות ההנהגה באופן ד,, מדה כנגד מדה" מחוייבת היא גם ע"פ השכל - כי,, השופט כל הארץ לא יעשה משפט" (בתמי').

כ. והנה, בעמדנו בשבת פ',,, חיי שרה" - ישנה נתינת כח מיוחדת בנוגע לכל האמור לעיל. ומוכן שהדבר תלוי ביגיעת האדם בלבד, וכבר הובטחנו,, יגיעת ומצאת", באופן של מציאה, שלא לפי ערך היגיעה.

ועי' כללות העבודה באופן ד,, חיי שרה" - באים מיד לפ' תולדות,, ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" (כפי שהולכים לקרוא בתפלת מנחה) - שענינו של יצחק קשור עם הגאולה העתידה, כמארז"ל (שבת פט, ב) שלעתיד לבוא יאמרו ליצחק,, כי אתה אבינו". זאת אומרת, שע"י כללות העבודה באופן ד,, חיי שרה" - מקרבים את הגאולה העתידה, הקשורה עם,, תולדות יצחק".

וזהו גם מה שלעתיד לבוא יהי' תכלית השלימות בענין השמחה (שזהו ענינו של יצחק -,, צחוק עשה לי אלקים גו'") - כמ"ש,, אז ימלא שחוק פינו", באופן ד,, שמחת עולם על ראשם".

* * *

כא. כאן המקום להשלים מה שדובר בהתוועדות שלפנ"ז (שיחת ש"פ וירא סכ"א ואילך) אודות פרטי הדינים הקשורים עם משיחת מלך - בקשר להתחלת הנשיאות דאדמו"ר מהורש"ב (בעל יום ההולדת דכ"ף חשון) בשנת תרמ"ג, ששנה זו היא שנת המאה לשנת תרמ"ג.

וכמדובר לעיל שהמשיחה לנשיאות כיו"ב קשורה עם אמירת מאמרי חסידות - הפצת המעיינות חוצה.

ולהעיר - שכללות הענין ד,, יפוצו מעינותיך חוצה" קשור עם ביאת משיח צדקנו, מלכא משיחא, שנקרא כן ע"ש ענין המשיחה.

כב. בהתוועדות הנ"ל דובר אודות פס"ד הרמב"ם (הל' מלכים פ"א ה"ב):,, ואין מושחין מלך בן מלך, אלא אם כן היתה שם מחלוקת. . לפיכך משחו שלמה מפני אדוני וכו'".

וזהו הקשר המיוחד לשבת זו - נוסף על היותה השבת שלאחרי כ"ף

חשון - כי בהפטרה דשבת זו מסופר בארוכה אודות המחלוקת של אדוני', שמחלוקת זו נתבטלה ע"י משיחת שלמה.

ונתבאר שמה ש"אין מושחין מלך בן מלך" (כאשר אין מחלוקת) הרי זה לפי שמשיחת אביו היא בבחינת "פעולה נמשכת" גם בנוגע אליו. וכידוע דברי הרגצ'ובי (צפע"נ להל' כלי המקדש פ"א הי"א) בענין זה.

ונתבאר גם שבנוגע לגדר המשיחה ד"מלך בן מלך" כאשר "היתה שם מחלוקת" - יש פלוגתא בין הרמב"ם לרש"י מהו הגדר דמשיחה זו: לדעת רש"י (כריתות ה, ב) "כי איכא מחלוקת לאו ירשה היא ובעי משיחה בתחלה", ולדעת הרמב"ם (הל' מלכים שם) המשיחה היא "כדי לסלק המחלוקת", כלומר, שגם כאשר יש מחלוקת, המלוכה היא באופן של ירשה, והמשיחה היא רק "כדי לסלק המחלוקת".

כג. והנה, מההפטרה דשבת זו (שבה מסופר אודות מחלוקתו של אדוני' כו') יש להביא הוכחה לשיטת הרמב"ם:

אריכות הסיפור בהפטרה הוא ביחס למחלוקת של אדוני', ופעולתה של בת שבע (אם שלמה) - בעצתו ובסיועו של נתן הנביא - להבטיח את המלוכה לשלמה, ע"י שבועת דוד, "כי שלמה בנך ימלוך אחרי גו'", ואילו הסיפור אודות משיחתו של שלמה בפועל - אינו מובא בהפטרה.

ומזה יש להביא הוכחה לשיטת הרמב"ם שכל עיקרה של משיחה זו היא (לא כדי לעשותו למלך, כי אם) "כדי לסלק המחלוקת", כלומר, לבטל ענין צדדי בלבד - שלכן עיקר ההדגשה בסיפור ההפטרה הוא אודות עצם הענין שהביא לידי ביטול המחלוקת, שזוהי שבועת דוד, "כי שלמה בנך ימלוך אחרי", ואילו המשיחה בפועל היא סיום וגמר סילוק המחלוקת בלבד. משא"כ לשיטת רש"י - "כי איכא מחלוקת לאו ירשה היא ובעי משיחה בתחלה" - הרי המשיחה היא הפועלת את עצם ענין המלוכה, ולכן, יש צורך להדגיש את הסיפור אודות המשיחה בפועל ממש.

כד. בנוגע לדברי הרמב"ם אודות הסיבה דמשיחת מלך בן מלך כאשר "היתה שם מחלוקת" - הנה בהל' מלכים כותב הרמב"ם שזהו "כדי לסלק המחלוקת", אבל בהל' כלי המקדש (פ"א הי"א) כותב הרמב"ם שזהו "כדי לסלק המחלוקת ולהודיע לכל שזהו מלך לבדו".

ועל זה שאלו בהתוועדות שלפנ"ז: מדוע בהל' מלכים לא כתב הרמב"ם שמשיחת מלך בן מלך היא "להודיע לכל שזהו מלך לבדו" (כפי שכותב בהל' כלי המקדש)?! ונתבאר שדווקא גדול לומר שהרמב"ם אינו כותב זאת מפני שסומך על מה שכתב בהל' כלי המקדש, מכיון שזהו ענין עיקרי בכללות ענין המלוכה (כנ"ל בארוכה).

[ישנם כאלו שרצו לתרץ זאת באופנים שונים, והביאו ראיות והוכחות מדברי ראשונים ואחרונים וכו'. אבל - כמדובר כמ"פ - לכל לראש צריכים

לחשוב אודות פירוש הדברים בפשטות, ואז רואים שהענין הוא מובן בפשטות, ובמילא אין צורך לחפש בראשונים ובאחרונים כו'.

והביאור בזה – בפשטות:

החילוק בין הל' כלי המקדש להל' מלכים הוא – שבהל' כלי המקדש מדובר בעיקר אודות דיני שִׁמְן המשחה, ובמילא – אודות דיני מלך; ואילו בהל' מלכים – ה"ה להיפך: דיני מלכים, ובמילא – דיני השמן.

והנה, כללות הענין ד, "מלך לבדו" קשור עם המשיחה בשמן המשחה, כי: הגדר ד, "מלך לבדו" פירושו – שהוא המלך היחיד ביחס לכל בני"י (הן ביחס לשבט יהודה, והן ביחס לשאר שבטי ישראל). וענין זה שייך אצל מלכי בית דוד בלבד, כי רק אצל מלכי בית דוד היתה המציאות ד, "מלך לבדו" (משא"כ אצל מלכי ישראל, שמעולם לא היתה אפשרות שיהי' אצלם הגדר ד, "מלך לבדו", כי תמיד הי' גם מלך ביהודה ממלכי בית דוד). וכמ"ש הרמב"ם (הל' מלכים שם ה"ט): „מלכי בית דוד הם העומדים לעולם, שנאמר כסאך יהי' נכון עד עולם". וזהו הקשר ד, "מלך לבדו" עם המשיחה בשמן המשחה – כי רק מלכי בית דוד (שאצלם שייך הגדר ד, "מלך לבדו") נמשחו בשמן המשחה, משא"כ מלכי ישראל נמשחו בשמן אפרסמון.

ועפ"ז מובן מדוע כותב הרמב"ם את הענין ד, "להודיע לכל שזהו מלך לבדו" בהל' כלי המקדש, ולא בהל' מלכים:

בהל' כלי המקדש עוסק הרמב"ם בדיני שִׁמְן המשחה, שבו נמשחו מלכי בית דוד (ולא מלכי ישראל). ולכן יכול הרמב"ם לכתוב שהמשיחה היא „להודיע לכל שזהו מלך לבדו" – כי אצל מלכי בית דוד (שנמשחו בשמן המשחה) שייך הגדר ד, "מלך לבדו". אבל בהל' מלכים עוסק הרמב"ם בדיני מלכים, הן מלכי בית דוד והן מלכי ישראל, ולכן, לא יכול הרמב"ם לכתוב שהמשיחה היא „להודיע לכל שזהו מלך לבדו" – כי אצל מלכי ישראל לא שייך הגדר ד, "מלך לבדו", מכיון שבזמנם הי' תמיד מלך ביהודה ממלכי בית דוד.

כה. עפ"ז יובן עוד פרט תמוה בסדר דברי הרמב"ם בהל' כלי המקדש:

לאחרי שהרמב"ם כותב (בהלכה י"א) ש, „אין מושחין מלך בן מלך . . ואם היתה שם מחלוקת מושחין אותו כדי לסלק המחלוקת ולהודיע לכל שזהו מלך לבדו", הרי הוא כותב בסיום הלכה זו: „וזה שמשח אלישע ליהוא לא בשמן המשחה משחו אלא בשמן אפרסמון".

ולכאורה אינו מובן: בהלכות שלפנ"ז (ה"ז) כותב הרמב"ם שאין מושחין בשמן המשחה „אלא כהנים גדולים ומשוח מלחמה ומלכי בית דוד בלבד", וא"כ, הי' צריך הרמב"ם להמשיך ולהוסיף מיד „וזה שמשח אלישע ליהוא לא בשמן המשחה משחו אלא בשמן אפרסמון", ומדוע כותב זאת הרמב"ם רק לאחר אריכות דבריו בהלכות שלאח"ז?

והביאור בזה – ע"פ האמור לעיל:

ההבדל שבין משיחת מלכי בית דוד למשיחת מלכי ישראל הוא [לא רק בזה שמשיחת מלכי בית דוד היא בשמן המשחה, ואילו משיחת מלכי ישראל היא בשמן אפרסמון, אלא] גם בדין דמשיחה כאשר „היתה שם מחלוקת“: משיחת מלכי בית דוד כאשר „היתה שם מחלוקת“ היא בשביל ב' דברים: „לסלק המחלוקת, ולהודיע לכל שזהו מלך לבדו“, משא"כ משיחת מלכי ישראל במצב זה היא רק „לסלק המחלוקת“, ולא „להודיע לכל שזהו מלך לבדו“, כי אצל מלכי ישראל לא שייך הענין ד„מלך לבדו“ (כנ"ל).

ולכן ממתין הרמב"ם במ"ש „וזה שמשח אלישע ליהוא כו“ עד שכותב את הדין „ואם היתה שם מחלוקת מושחין אותו כו“ – כדי להדגיש שבמשיחת יהוא (מלכי ישראל) – שגם המשיחה שלו היתה בסוג זה* (המלכה במצב דמחלוקת) – חסרו ב' הדברים: (א) משיחתו היתה בשמן אפרסמון ולא בשמן המשחה, (ב) ע"י משיחתו לא נפעל הענין ד„להודיע לכל שזהו מלך לבדו“.

כו. בנוגע למשיחת שאול המלך – כמ"ש (שמואל א' י, א), ויקח שמואל את פך השמן ויצוק על ראשו וישקהו ויאמר הלא כי משחך ה' על נחלתו לנגיד, ועד שנקרא בשם „משיח ה'“ (שם כד, ז. ועוד) – ידועה השאלה: האם שאול נמשח בשמן המשחה, או בשמן אפרסמון.

כלומר: האם הדין שאין מושחין בשמן המשחה אלא מלכי בית דוד בלבד אמור רק ביחס לזמן שלאחרי משיחת דוד, ולכן נמשח שאול בשמן המשחה, או שאפילו שאול נמשח בשמן אפרסמון, כי המשיחה בשמן המשחה היא למלכי בית דוד בלבד (גם קודם שנמשח דוד).

והנה, הרד"ק (עה"פ) מפרש ש„לא הי' זה השמן המשחה, כי לא היו מושחים ממנו אלא מלכי בית דוד, אבל שמן אפרסמון הי'. ואמרו שאול ויהוא שנמשחו בפך לא נמשכה מלכותן, דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן“. זאת אומרת, שלדעת הרד"ק נמשח שאול בשמן אפרסמון, ולא בשמן המשחה.

אבל מדברי הרמב"ם משמע ששאול נמשח בשמן המשחה: בהל' מלכים (פ"א ה"ז) כותב הרמב"ם: „כשמעמידין המלך מושחין אותו בשמן המשחה, שנאמר ויקח שמואל את פך השמן ויצוק על ראשו וישקהו“. והרי פסוק זה נאמר אודות משיחת שאול (ראה גם מאירי להוריות יא, ב).

ועפ"ז נמצא שישנה מחלוקת בין הרד"ק לרמב"ם: לדעת הרד"ק נמשח שאול בשמן אפרסמון, ולדעת הרמב"ם – בשמן המשחה.

והנה, למרות גדלותו של הרד"ק [ועד שפירושו מובא גם בדרושי חסידות (ששם מובאים ספריהם של גדולי ישראל מיוחדים כו)] – אף שאין זה בריבוי גדול כ"כ כמו פירוש המצו"ד ומצו"צ] – הרי פירושו לתנ"ך אינו

(* אבל לא דין זה (משיחת מלך בן מלך כשיש מחלוקת עליו) ממש (כמו שלמה וכו') – כי: (1) יהוא לא הי' בן מלך, (2) יהוא הי' בעל המחלוקת.

בתור פסק הלכה, כי אם בתור פירוש בלבד, ואילו הרמב"ם הוא פוסק להלכה, וא"כ, הפס"ד להלכה הוא -- ששואל נמשח בשמן המשחה.

כן. כמו כן צריך בירור בנוגע ליהושע - האם ה' אצלו ענין של משיחה אם לאו.

דהנה, בהל' מלכים (פ"א ה"ג) פוסק הרמב"ם: „אין מעמידין מלך בתחילה אלא ע"פ ב"ד של שבעים זקנים וע"פ נביא, כיהושע שמינהו משה רבינו ובית דינו". כלומר, שיהושע נעשה מלך ע"פ הדינים וההלכות דמינוי מלך*. ועפ"ז - מסתבר לומר שהי' אצלו ענין של משיחה. ומוכן שמשחתו היתה יכולה להיות ע"י משה רבינו - כשם שמינויו הי' ע"י משה רבינו. וע"ד שמשח רבינו משה את אהרן ובניו (כמסופר בפשטות הכתובים).

אבל לאידך - לא מצינו בפשטות הכתובים שמשח רבינו משה את יהושע. ואם אמנם נמשח יהושע - מדוע לא הוזכר פרט חשוב כזה בפירושו?

ויתירה מזו: בפשטות הכתובים מסופר שמשח רבינו עשה כר"כ פעולות כדי שבנ"י ידעו שיהושע הוא ממלא מקומו: „ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ גר" (וילך לא, ז), „ויבוא משה וידבר גר' הוא ויהושע בן נון - שבת של דיווגי היתה. . העמיד לו משה מתורגמן ליהושע שיהא דורש בחייו, כדי שלא יאמרו ישראל בחיי רבך לא הי' לך להרים ראש" (האזינו לב, מד ובפרש"י), ועד ש„סמך משה את ידיו עליו" (ברכה לד, ט). ועפ"ז - מדוע לא מסופר הפרט הכי חשוב - שמשח רבינו משה את יהושע?

ופשיטא שאם משה רבינו הי' מושח את יהושע לעיני כל ישראל - הי' זה מבטל מכל וכל את האפשרות „שלא יאמרו ישראל בחיי רבך לא הי' לך להרים ראש", מכיון שמשח רבינו בעצמו משה את יהושע למלך! ועפ"ז - היות שלא הוזכר בפשטות הכתובים אודות משיחת יהושע, יתכן לומר שיהושע אמנם לא נמשח.

ואם אמנם לא נמשח יהושע - צריך להבין מדוע לא נמשח, ובפרט כאשר לומדים את פס"ד הרמב"ם (דלעיל) ששואל נמשח בשמן המשחה, שאז מתעוררת שאלה זו (מדוע לא נמשח יהושע) עוד יותר.

כח. בנוגע לכללות הענין דמשיחת מלך בן מלך - מצינו משיחה זו גם בחיי אביו המלך, בדוגמת משיחתו של שלמה מפני אדוניו, שמשחה זו היתה בחייו של דוד המלך, כמסופר בתנ"ך.

ומוכן, שאע"פ שפעולת המשיחה היתה בחיי דוד המלך, אעפ"כ, מלכותו של שלמה התחילה רק לאחר מיתת דוד, כמפורש בהפטרות שבת זו „כי שלמה

(*) בנוגע למשה רבינו ושמואל הנביא - הנה: מלשון הרמב"ם (שם ה"ב) ברור ששמואל לא הי' מלך. ומשה רבינו - לפי השיטה שהי' מלך, נעשה מלך קודם הציווי דשמן המשחה ודיני מלך שבתושב"כ בכלל.

בנך ימלוך אחרי", וכמובן גם ממ"ש בגמרא (שבת ל, א) שכאשר דוד המלך ביקש מהקב"ה שלא ימות בשבת אלא באחד בשבת,, אמר לו כבר הגיע מלכות שלמה בנך ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא". זאת אומרת, שפעולת המשיחה היא באופן שהמלוכה תחול לאחר מיתת דוד.

והנה, הענין דמשיחה מחיים מצינו גם בנוגע לנשיאות דאדמו"ר מהורש"ב (כדלקמן), ולפלא שלא שמים לב לזה:

בשיחות כ"ק מר"ח אדמו"ר (סה"מ תש"י ע' 163) מובא הסיפור שכאשר אדמו"ר מהורש"ב הי' בן שלש שנים, קרא אדמו"ר הצ"צ לאדמו"ר מהר"ש ואמר לו: פך השמן הרוחני שנתן מורנו הבעש"ט לתלמידו הרב המגיד למושח את אדמו"ר הזקן לנשיאות לדורותיו, בכח זה נמשח כ"ק חותני (אדמו"ר האמצעי) ואני, הנה בכח זה משחתי אותך (את אדמו"ר מהר"ש), ובכח זה הנני מורשו (את אדמו"ר מהורש"ב).

זאת אומרת, שהיו שלשה משוחים בעת ובעונה אחת: אדמו"ר הצ"צ, אדמו"ר מהר"ש, ואדמו"ר מהורש"ב. והאפשרות לדבר היא – מפני שמשיחת אדמו"ר מהר"ש ואדמו"ר מהורש"ב היתה באופן שהיא תחול לאחר זמן, כנ"ל.

כט. ויה"ר שמלימד הענינים הקשורים עם מלוכה ונשיאות – נזכה בקרוב ממש למלוכה ונשיאות של משיח צדקנו, בגאולה האמיתית והשלימה. דהנה, כשם שאמרו רז"ל, "כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה", ועד"ז בנוגע ללימוד הלכות בית הבחירה, שע"י לימוד התורה אודות צורת הבית,, אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקים בבנין הבית" – כמו כן מובן בנוגע לעסק ולימוד בעניני מלוכה ונשיאות.

אבל אעפ"כ, מובן בפשטות שלא מספיק הלימוד וההתעסקות בענינים אלו, אלא העיקר הוא שכל ענינים אלו יהיו בפועל ממש למטה מעשרה טפחים, וכמענה אדמו"ר מהר"ש לאביו אדמו"ר הצ"צ שצריכים ביאת משיח צדקנו בפועל ממש – "מלך מבית דוד", בשר ודם, שיבוא ויוציא את כאו"א מישראל מן הגלות אל הגאולה האמיתית והשלימה, במהרה בימינו ממש, למטה מעשרה טפחים.

* * *

ל. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ויהיו חיי שרה גר'.

* * *

לא. נהוג לבאר פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, וכן לבאר ענין בהערות אאמו"ר על הזהר דפרשתנו.

בפרשתנו (כד, נה) מסופר שכאשר אליעזר ביקש,, שלחוני לאדוני – אזי,, ויאמר אחי ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור אחר תלך,, וכפי שמפרש רש"י שבתחלה ביקשו, "ימים" –,, שנה... שכך נותנין לבתולה זמן י"ב